

Majandus- ja taristuministri määruse „Strateegilise gaasivaru varumakse määr“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

01.05.2023 jõustuv maagaasiseaduse (edaspidi *MGS*) § 26⁷ lõige 1 näeb ette, et edaspidi kaetakse strateegilise gaasivaru haldamise kulud gaasivaru maksest (edaspidi *varumakse*). Varumakse kehtestatakse *MGS* § 26⁸ lõike 6 alusel, mis jõustub alates 01.05.2023, varu haldaja ettepanekul majandus- ja taristuministri määrusega. Varu haldaja, AS Eesti Varude Keskuse (edaspidi *EVK*), ettepanek on kehtestada alates 01.05.2023 strateegilise gaasivaru varumakse määraks käibemaksuta 0,40 eurot megavatt-tunni kohta. Varumakse tasumise kohustus tekib gaasi tarbimisel ning varumakse maksab *EVK*-le võrguettevõtja.

Määrus hakkab kehtima 01. mail 2023. aastal. Tegemist on esmakordse gaasivaru varumakse määra kehtestamisega.

Määruse ja seletuskirja koostasid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi energeetika osakonna energiaturgude talituse juht Karin Maria Lehtmets (tel 625 6322, karin.lehtmets@mkm.ee) ja energiaturgude talituse varustuskindluse nõunik Kristjan Kaldmaa (tel 715 3421, kristjan.kaldmaa@mkm.ee).

Määruse juriidilise ekspertiisi tegi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Ragnar Kass (e-post ragnar.kass@mkm.ee).

Määruse ja seletuskirja on keeleliselt toimetanud Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna õigusloome korralduse talituse keeleteimetaja Taima Kiisverk (e-post taima.kiisverk@just.ee).

Määrus ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga, Euroopa Liidu õiguse rakendamisega ega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

2. Määruse sisu ja võrdlev analüüs

2022. aasta aprillis sai *EVK* Vabariigi Valitsuselt ülesande moodustada Inčukalnsi (Läti) maaaluses gaasihoidlas 1 TWh maagaasivaru. Varu moodustamiseks eraldati 2022. aasta riigieelarve lisaeelarvest 170 miljonit eurot.

EVK viis läbi kuus gaasi hanget mille tulemusel saavutati Vabariigi Valitsuse poolt püstitatud eesmärk: 1 TWh gaasivaru. Viimase hankega kokkulepitud tarne (350 GWh) toimub Lätis Inčukalnsi maa-aluses gaasihoidlas käesoleva aasta märtsis.

MGS § 26⁷ lõike 1 kohaselt kaetakse alates 01.05.2023. a strateegilise gaasivaru haldamise kulud gaasivaru maksest. Varumakse kehtestatakse *MGS* § 26⁸ lõike 6 alusel varu haldaja ettepanekul majandus- ja taristuministri määrusega. Vastava ettepaneku tegi *EVK* nõukogu 15.02.2023 Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile. Ettepanek on kehtestada alates 01.05.2023 strateegilise gaasivaru makse määraks käibemaksuta 0,40 eurot/MWh.

Varumakse tasumise kohustus tekib gaasi tarbimisel ning selle maksab EVK-le võrguettevõtja. Võrguettevõtja lisab varumakse määra tarbijale esitatavale võrguteenuse arvele koos gaasi aktsiisimäära ja võrguteenuse tasuga ning lisab neile kõigile ka käibemaksu. MGS kohaselt kohustub võrguettevõtja edastama kogutud varumakse koos sellelt kogutud käibemaksuga EVK-le. Printsipiis käib kõnealuse varumaksemäära kogumine sarnaselt vedelkütuse varumaksemäära kogumisega lähtuvalt vedelkütusevaru seadusest.

Varumakse määr väljendatuna eurodes megavatt-tunni müüdud gaasi kohta kehtestatakse üks kuu enne selle kehtima hakkamist. Varumakse määra kehtestamise aluseks on strateegilise gaasivaru koguse haldamiseks vajalik eeldatav kulu järgmisel kalendriaastal ning järgmisel kalendriaastal müüdava gaasi eeldatav kogus. Kui kalendriaastal tasutud varumakse kogusumma ületab selle kalendriaasta strateegilise gaasivaru haldamise kulud, võetakse üle laekunud summa arvesse järgmisel varumakse määra kehtestamisel.

Gaasivaru haldamise kulu

Strateegilise gaasivaru haldamise kulude katmise põhimõtted on sätestatud MGS § 26⁷ lõigetega 1 ja 2 – strateegilise gaasivaru haldamise kulud kaetakse varumakse maksja tasutavast strateegilise gaasivaru maksest (edaspidi *varumakse*). Strateegilise gaasivaru haldamise kulud on:

- 1) strateegilise gaasivaru hoidmisega seotud kulu;
- 2) strateegilise gaasivaru kindlustamise kulu;
- 3) strateegilise gaasivaru koguse ja varu nõuetele vastavuse kontrollimise kulu;
- 4) strateegilise gaasivaru haldaja tegevuskulu;
- 5) strateegilise gaasivaru haldaja finantskulu;
- 6) muud käesolevast seadusest tulenevad strateegilise gaasivaru hoidmise kohustuse täitmisega seotud kulud, välja arvatud strateegilise gaasivaru soetamine.

Suurim varumaksest katmist vajav kululiik on varu hoidmisega seotud kulu. Inčukalnsi gaasihoidla operaatori Conexus Baltic Grid kehtestatud hinnakirja järgi tuleb maksta hoidlas paikneva gaasi üleviimisel ühest hoiuperioodist teise (01.05.2023 kuni 30.04.2024) tasu 1,3581 eurot/MWh.

Varumakse määra arvutamisel on EVK lähtunud terve 2023. aasta gaasitarbimise prognoosist. EVK hinnangul muutuks varumakse määr ebaproportsionaalselt kõrgeks, kui seda arvutada ainult käesoleva aasta kaheksa kuu alusel alates 01. maist kuni 31. detsembrini. Kui kaheksa kuuga kogutakse terve käesoleva aasta varumakse määr, siis järgmise aasta varumakse määr oleks ettekogutud puhvri võrra madalam. See tähendab, et järgmisel aastal oleks varumakse määr madalam, kuid sellele järgneval aastal oleks see jällegi tunduvalt kõrgem. Gaasi varumakse määra suur kõikumine oleks ebamugav gaasitarbijatele.

Kalendriaasta lõpus hindab EVK gaasivaru varumakse määra suurust ning otsustab, kas määra muutmiseks on vajadus teha muutmissettepanek või mitte. Kui kehtiv varumakse määr ja eelnevalt laekunud maksed katavad ära gaasivaru hoidmisega seotud kulud järgmiseks perioodiks, siis pole vaja seda muuta. Kui gaasivaru hoidmisega seotud kulud suurenevad või langevad, teeb EVK vastava muudatusettepaneku gaasivaru varumakse määra muutmiseks.

Varumakse tulu

Varumakse tulu sõltub 2023. aasta tegelikust gaasi müügist. Varumakse kehtestamise ettepanek on koostatud eeldusel, et ei toimu olulist majanduslangust ja gaasi tarbimine säilib ligilähedaselt 2022. aasta tasemele. 2022. aastal oli AS Eleringi andmetel gaasi tarbimine Eestis 3,78 TWh.

Tuginedes eelneva aasta tarbimisele ja Eleringi hinnangutele, prognoosib EVK 2023. aastal gaasitarbimiseks 3,74 TWh. Arvestades seda, tegi EVK majandus- ja taristuministrile ettepaneku kehtestada gaasivaru varumakse määraks käibemaksuta 0,40 eurot/MWh. Varumakse määr jõustub 1. mail 2023.

Varumakse reserv

Kuna strateegilise gaasivaru varumakset pole varem kogutud, siis vastav reserv EVK-l puudub.

Tabel 1. Strateegilise gaasivaru varumakse määra arvutus

Gaasivaru kogus Inčukalnsis gaasiaasta (01.05.2023) alguses	1 000 000	MWh
Varu gaasiaastasse 2023/24 üleviimise tasu Inčukalnsis	1,3581	EUR/MWh/aastas
Varu gaasiaastasse 2023/24 üleviimise kulu Inčukalnsis	1 358 100	€
Gaasivaru osa EVK 2023 üldhaldus ja muudest kuludest	137 814	€
Gaasivaru haldamiskulud kokku	1 495 914	€/aastas
Gaasi tarbimise prognoos aastal 2023	3 740 000	MWh
Gaasivaru varumaksemäära ettepanek	0,40	€/MWh

3. Määruse vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrusega tehtavad muudatustel pole puutumust Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Määrusega kehtestatakse alates 1. maist 2023. a kehtima hakkav uus gaasi varumakse määr. Tegemist on gaasi varumakse määra esmakordse määramisega, milleks on käibemaksuta 0,40 eurot megavatt-tunni kohta.

Gaasivaru varumakse määra kehtestamine omab marginaalset rahalist mõju lõpptarbijatele. EVK hinnangul moodustaks varumakse määr ligikaudu 0,5% tarbija lõplikust gaasiarvest. Näiteks, kui ühes kuus kulus majapidamises varasemalt gaasile 200 eurot (80 eurot/MWh (käibemaksuta)) tarbimismahu 2,5 MWh juures, siis varumakse lisandumine tooks tarbijale kaasa täiendava rahalise väljamineku, milleks on üks euro ($2,5\text{MWh} \cdot 0,4\text{€} = 1\text{€}$) (+käibemaks).

5. Määruse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne riigieelarvele ega kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvele täiendavaid tegevusi, kulusid ega tulusid.

6. Määruse jõustumine

Varumaksemäära puudutav regulatsioon (MGS § 26⁷ ja 26⁸) jõustub 1. mail 2023. Seetõttu jõustub käesolev määrus samuti 1. mail 2023. aastal.

7. Määruse koostöölastamine

Määruse eelnõu on koostöölastatud eelnõude infosüsteemis EIS. Eelnõu saadeti koostöölastamiseks Rahandusministeeriumile ja arvamuse avaldamiseks EVK-le.

Eelnõule laekusid ettepanekud MTÜ Eesti Jõujaamade ja Kaugkütte Ühingu poolt. Laekunud ettepanekud on välja toodud seletuskirja lisas.